

ACC. N:R. M.10523: 1-31.

Landskap: Småland Upptecknat av: Leif Eeg-Olofsson
Härad: Västra Adress: St. Alg. 6, Lund
Socken: Nydala Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1947 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

S.1-31. Meddelanden om mina meddelare.

/Ordnade i bokstavsordning/.

~~Obs! Dessa meddelanden få icke utlämnas till någon
Nydala be före år 1997 eller på annat sätt bli
kända inom socknen före ¹⁹⁹⁷ nämnda år.~~

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 10523: /

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Erik Alm

Erik Alm är född 1908 och är fosterson till skomakaren Karl Andersson(s.d.). Han är själv skomakare och sköter nu mest fosterfaderns rörelse. Han är en högst intresserad åhörare av den äldres skildringar från förr i världen. Själv hjälper han till ibland men kommer då ofta med rationaliserande förklaringar o.d. Detta jänte hans relativa ungdom gör honom tvivelaktig som meddelare. Det enda jag tagit direkt från honom är en vers om gullhönan, såsom han brukade läsa den i barndomen. Jag tror knappast, att han läser stort mer än dagstidningarna.

ACC. N:R M. 10523:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Albert Andersson.

Albert Andersson är född 1896 i Nydala och är till yrket skogsarbetare, fiskare, tjärbrännare och laggkärlstillverkare. Han bor tillsammans med en broder med samma yrke och en syster i en stuga nere vid sjön på östra sidan. Torpet kallas av befolkningen Stavas men av syskonen litet finare för Sjöbo. De är alls inte intresserade av gammalt men berättar, att fadern, som hade samma yrke som sönerna och bodde i samma stuga, varit full av skrock. Troligen läser de inget annat än tidningar, tydligen även den kolorerade veckopressen.

ACC. N:R M. 10523 3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Anna Andersson

Anna Andersson är född i Nydala 1867 och har bott där hela sitt liv. Hon verkar inte särskilt begåvad, men detta intryck kanske beror på att hon framsäger sina saker med stor ängslan inför den "lärde" upptecknaren. Kanske beror intrycket också på att hennes ålder gör henne minnessvag. Hon har kokat på kalas i socknen. Hennes man var småbrukare. Nu lever hon med sin dotter i en stuga.

ACC. N:R M. 10523:4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Gustav Andersson.

Gustav Andersson är född 1887, jag vill minnas inte i Nydala utan i en av grannsocknarna, Svenarum⁴. Han är smed, bygghästar mästare, chaufför och kyrkvaktmästare. Han är alls inte intresserad av gammalt. I socknen anses han ha fallenhet för att skarva. Uppteckningarna om Lisa i Finnshult går dock i stil med vad folk berättar om gumman, och hans ev. lust att skarva har troligen inte fått spelrum i dessa berättelser.

ACC. N:R M. 10523:5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Karl Gustav Andersson.

K.G.Andersson är född i Nydala 1862 och har utom några
i Gällaryds s:n, en grannsocken,
är som skomargesäll bott hela sitt liv i Nydala. Se uppteckningar
från 1945 under rubriken Skomakarminnen. Han är född i södra de-
len av socknen på gränsen till Hjelmseyds s:n. Hemmet var ytterst
fattigt. Modern blev tidigt änka och försörjde sina barn bl.a. med
att plocka brännvinsmossa. Hon var gammalläsare. K.G.Andersson
har berättat ,att han var så duktig på husförhören, att prästen
ville han skulle bli skollärare. Nu bor han ~~ensam~~ med en foster-
son i sin stuga och har troligen aldrig haft det så bra. Han är
en av mina bästa meddelare, är mycket road av att berätta, fast han
klagar över att minnet sviker. Men han lägger inte till. Han är
bäst, när han redogör för gammalt skrock, vilket han är mycket in-
tresserad av. Han skrattar lite åt det men tror till hälften på
somligt. "Men se, då va allt nöt konstit mä då," säger han ibland,
eller "Å då ä alldeles sant, för då har ja själv varet mä om."
Han läser gärna tidningar men knappast böcker.

ACC. N:R M. 10523:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ester Carlsson

Ester Carlsson är född 1890 i Nydala och är dotter till
Johannesson
torparen Karl ~~Andreas~~son, Hjärpabo (s.d.). Hon bodde under flera av
barndomsåren hos en faster och dennas man, småbrukare. De var båda en-
ligt hennes utsago ganska vidskepliga. E.C. har varit i Nydala hela
sitt liv utom ett år, då hon tjänade på en gård i en av grannsocknarna,
Vrigstad. Hon har mycket dålig skolbildning men har en stor naturlig
begåvning och läser en hel del men skriver ogärna. Hennes lektyr be-
står förutom av dagstidningarna av Svenska Posten samt kristliga bök-
ker eller bondeskildringar. Hon tillhör Sv. Missionsförbundet och är
fri från allt skrock. Ända sen ungdomen har hon på ett år när-varit
i tjänst på herrgården Carlsnäs, där hon är högt uppskattad för sin
duglighet. Som meddelare är hon bäst, när hon redogör för dialekten
eller för praktiska göromål, vävning, kärning o.d.

ACC. N:R M. 10523:7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Johan Carlsson.

Johan Carlsson i Storlycke är född 1872 i Hättebo i Nydala och har levat i socknen hela sitt liv. Han är känd för att vara en stor berättare men inte för att därvid fantisera. Han är road av att berätta om gammalt skräck, vilket han säger sig inte tro på. Bara i två avseenden säger han sig vara vidskeplig. Om han har gått ut för att jaga och då glömt något för jakten, går han hem igen men ger sig inte mer på jakt, då det ändå inte skulle löna sig. - När han en gång gick vilse i skogen, vände han på rocken och kom riktigt. Några böcker i hans hem har jag inte sett.

ACC. N:R M. 10523:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Hedvig Feuk.

Hedvig Feuk är född i Skåne 1871 i Gudmundtorps s:n
men har tillbragt ^{en stor} ~~största~~ delen av barndomen och ungdomen i Nydala,
där hennes far ägde herrgården Carlsnäs. Hon är utexaminerad från
Högre Lärarinneseminariet och är fil.kand. De få meddelanden jag har
från henne är barndomsminnen. Hon är annars inte särskilt intresserad
av folksed och folktro utan ser mer på det med en bildad herrgårds-
frökens syn. Största delen av sitt liv före pensionsåldern var hon lä-
rarinna vid Rönströmska skolan i Lund. Därefter har hon bott på herr-
gården i Nydala.

ACC. N:R M. 10523:9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Karl Fransson

är född 1895 och är kronoarrendator på Gasttorp i Svenarums socken i närheten av Grytagubbens källa. Jag har bara träffat honom en gång, då han tillsammans med Allan Karlsson(s.d.) berättade om Grytagubben. Han har haft samma anledning som Karlsson att sysselsätta sig med traditionen, i det att han träffat en gammal ^{krinna}, som sett Grytagubben, och i det han bott nära grytan en lång följd av år.

ACC. N:R M. 10523:10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Anders Gustafsson.

Anders Gustafsson är född i Nydala 1873 och är till yrket lantbrukare och snickare. Jag har bara träffat honom en gång. Han verkar vara en redig man.

ACC. N:R M. 10523: //

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Karl Johannesson

Karl Johannesson är född i Nydala 1860 och har bott å sock-
neⁿ/hela sitt liv och där brukat det torp, som fadern brukat före honom.
Han är en kärnfrisk gubbe, far till tolv begåvade barn. Nu bor han med
en son och en dotter i det gamla torpet. Han är missionsförbundare
på småländskt vis, d.v.s. hör mest på predikan i Missionshuset men sö-
ker sig till kyrkan för dop, konfirmation o.d. Han blev "frälst" från
vidskrepelse i sin ungdom, och därför ser han alltid högst olycklig el-
ler förfärad ut, när talet kommer in på gammalt skrock. Däremot är han
mycket bra att berätta om forna tider, så snart det gäller arbetsför-
hållanden, jordbruk o.d. Han talar Nydala-dialekt av äldre typ.

ACC. N:R M. 10523:/2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Alfred Johansson

Alfred Johansson är född 1878 och är ägare av gården Torpagärdet och är ogift. Han anses av sockenborna ha anlag för att skarva. Sägner om uppkomsten av namnet "Smörgåsalia" är dock sådan, som den berättas överallt i socknen, även om en och annan bara talar om en flicka i stället för en flicka och en pojke, som levande begravdes under pesten. Hans egen erfarenhet av otyg i "Smörgåsalia" är möjligen ett utslag av fantasi.

ACC. N:R M. 10523:/3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Frans Johansson.

Frans Johansson är född i Skärvälla i Nydala 1873 och har levat hela sitt liv där. Intill de sista åren har han brukat den efter fadern ärvda gården. Han ^{är} betrodd kyrko-och kommunalman. Han är road att berätta om gamla seder och är känd för det och för att göra det roligt. Som han varit gift tre gånger, och firat bröllop tre gånger, torde hans skildring av bröllopssederna vara tillförlitlig. Fadern sägs ha hållit mycket på allt gammalt. Han hade t.ex. ett snäppjärn och lät åder på folk.

ACC. N:R M. 10523:14.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Hedda Johansson.

Hedda Johansson är född i Nydala 1870 och är bond-
hustru. Hon har bara ett roat leende till övers för gammalt
skrock men tycker inte illa om det, fast hon tillhör de väckta
och Sv. Missionsförbundet. Hon har ett klart huvud och ett gott
minne i allmänhet, även om hon aldrig tänkt på att det kan finnas
något ^{av}intresse i gamla försvunna bruk och föreställningar.

ACC. N:R M. 10523:137.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Karl Johansson.

Karl Johansson är född i Nydala 1895 och är arrendator på Östra Hult, en mindre gård. Jag har bara träffat honom en gång. Han verkade vara en redig man. Han är född i Siggaskogs by och kan därför berätta om offergranen där. Vad han berättat om offereken i sin hage, är vad alla i den delen av socknen kan berätta.

ACC. N:R M. 10523 :/6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Otto Johansson

Otto Johansson är född i Nydala 1876. Jag känner honom inte
te mycket, men han verkade vara en redig man på alla sätt. De två
uppteckningarna från Hunnavik efter honom är säkert pålitliga. Han
har bott i Hunnavik i över 50 år.

ACC. N:R M. 10523:17.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Klas Jonsson (i Långö).

Klas Jonsson är född 1863 i Bocklarebo, Nydala, och har i många år varit ägare till kvarnen i Långö. Jag känner honom föga. Vid mitt besök var han ganska skröplig. Han läste flitigt bibeln och psalmboken, "de likesta böckerna vi har". Han var inte särskilt intresserad ^{av} att berätta och skyllde på att han var för gammal och inget kom ihåg. Den sägen från Kleven jag återgett efter honom, har jag sedan hittat tämligen lika i Sv. Turistföreningens Årsskrift 1901, upptecknad av fil.kand. Hedvig Feuk efter berättelse av en gammal torpare, Gustav i Bagghemmet.

ACC. N:R M. 10523:/8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Klas Jonsson(i Timmerhult).

Klas Jonsson är född i Nydala 1876 och dog 1945. Han är en av mina bästa meddelare. Han hade en gård, som enligt traditionen brukats av hans fäder sedan 1300-talet. Papperen i Vadstena landsarkiv gå dock icke tillbaka längre än till 1500-talet. K. Jonsson har ett starkt sinne för allt gammalt och är glad att få berätta om det, så att minnet om det inte skall försvinna. Han var en begåvad man. De folkliga benämningar på växter jag upptecknat efter honom, visar kanske inflytande från läsning enligt vad fil.dr Hakon Hjelmqvist, docent i botanik vid Lunds universitet, sagt mig. K. Jonsson var i skolan högst intresserad av just naturlära. Av befolkningen ansågs han vidskeplig, men alla ha som bevis dragit fram, att han inte velat ha folk att komma in i sin lagård. Kanske var detta bara rädsla för smitta av något slag. I varje fall fick jag aldrig intrycket av att han trodde på all gammal vidskepelse han kände till. Han talade en smula sirligt. Han var en from man med svenska kyrkan till sitt andliga hem.

ACC. N:R M. 10523:19.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Allan Karlsson

Allan Karlsson är född 1892 och är kronoarrendator på Johannesbygget, en gård vid "Grytagubbens" källa i Svenarums s:n. Jag har bara träffat honom en gång, då han berättade om Grytagubben mycket intresserad. Han sade då, vad som allmänt berättas i socknen om saken. Troligen är hans berättelse pålitligare än de flesta andras, då han bott nära grytan ~~XXXXXX~~ en god del av sitt liv, har träffat folk, som sett Grytagubben och på så sätt haft dubbel anledning att sysselsätta sig med traditionen.

ACC. N:R M. 10523:20.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Johan Karlsson.

Johan Karlsson är född 1872 och är ägare av ett hemman i Intäkt, Nydala. Jag har bara träffat honom en gång och känner honom således inte mycket. Han sade sig vara ointresserad av gammalt. Han är en pigg och vaken åldring. Vad han berättat om offerbjörken i sin hage, är vad han själv varit med om.

ACC. N:R M. 10523:2/.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Arvid Klasson.

Arvid Klasson är född i Nydala 1891. Han är en ogift man och av nervös läggning. Enligt grannarna skall han vara begiven ^{på} sprit. Han verkar obalanserad. Han arbetar mest hos en bror, som arrenderar ett jordbruk av Ohs bruk. Själv bor A. Klasson ensam i en stuga och lagar själv sin mat. Alltför hårt kroppsarbete tål han inte. Hela sitt liv har han bott i Skuggebo. Uppgifterna om brukakällan, offereken och striden mellan danskar och svenskar, allt vid Skuggebo, har han fått från sin far, som också var bonde i Skuggebo.

ACC. N:R M. 10523:22.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Oskar Klasson.

Oskar Klasson är född i Nydala 1885 och har bott där i nästan hela sitt liv utom några år i ungdomen, då han tjänade som dräng i grannsocknarna. Han är småbrukare och en klok man. Han har föga intresse för vidskepelse i gamla dar men är kunnig i mycket av fornt göromål, som nu är bortlagt, t. ex. kolning, tröskning, gärdesgårdsresning, täckning av halmtak o.d. Hans litteratur består mest av de dagliga tidningarna, lantbrukstidningar och Svenska Posten. Någon gång läser han en bok.

ACC. N:R M. 10523: 23.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Klas Gustav Lindberg.

Klas Gustav Lindberg är född 1878 och är kronotorpare i Älgabäck. Jag har bara träffat honom en gång. Han verkade bara intresserad för sitt arbete och helt det praktiska livets man, alldeles ointresserad av gammalt. Uppgiften om de två offerträden vid Källeberg är säkert riktig, eftersom Källeberg är ett (numera nedlagt) torp inte långt från Älgabäck.

ACC. N:R M. 10523:24

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Tengel Lindberg

Tengel Lindberg är född i en av grannsocknarna till Nydala, nämligen Svenarum. Han anses av grannarna ha anlag för att skatta va. Särskilt gäller detta, när han kommer in på jakt, hans stora passion. Han anses också inte alltid kunna hålla reda på, var andras ägor börjar, då det gäller jaktmarken. Han verkar varken särskilt begåvad eller särskilt obegåvad. Läsningen är nog minimal.

ACC. N:R **M.10523:25**

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Erik Lindman

Erik Lindman är född i Nydala 1908 och son till en av bönderna i Hunnavik men har i många år varit förman på en stor gård i Östergötland. Han är en modern, energisk och duktig bonde och har genomgått lantbruksskola. Han är alls inte intresserad av gammalt men har utan påstötning berättat för mig, vad fadern berättat för honom. Ibland kommer han till mig och ger mig egendomliga ord i socknens dialekt. Han är arrendator på Carlsnäs herrgård.

Hanna Lindman

Hanna Lindman är född i Nydala 1908 och är dotter till
Johannesson
torparen Karl ~~Andersson~~, Hjärpabo(s.d.). Hon har tjänat i Stockholm i flera år men är nu gift med Erik Lindman. Versen om gullhönan, som återgivits efter henne, är ett barndomsminne.

ACC. N:R **M. 10523: 26.**

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

August Pettersson.

August Pettersson föddes i Nydala 1852 och dog 1945. Han är den äldste av mina meddelare. Han arrenderade Hökabergs gamla prästgård, innan han köpte sin gård i Boestad. Han var skröplig av ålderdom och sade sig inte minnas mycket. Vad han berättat om offerkällan vid Torpagärdet är ett ungdomsminne. Ägaren av denna gård, Alfred Johansson(s.d.), visste inte, att källan varit en offerkälla men väl, att det var något konstigt med den. Ägaren av den gård i Dala, på vars ägor källan låg före skiftet, kom också ihåg den märkvärdiga källan men mindes den inte som offerkälla. (Se Tyra Pettersson). August Petterssons uppgift härom är den enda jag fått. Kanske han själv hittade på att offra i källan, fast ingen annan gjorde det.

ACC. N:R M. 10523: 27.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Johan Pettersson.

Johan Pettersson är född i Nydala 1873 och är en av mina
mina bästa meddelare. Han är från torpet Loberget, blev blind i
40-årsåldern och bor sedan dess på socknens ålderdomshem, där han
sysselsätter sig med att hugga ved. Han har ett gott minne och
berättar gärna. Jag har det intrycket, att han är exakt i sina
uppgifter och inte lägger till, när minnet sviker. Kanske beror
hans goda minne för gammalt på att blindheten avstängt honom från
många nya intryck, så att de gamla i stället levat friskt kvar.
Särskilt vill jag peka på uppteckningarna om märkesdagar och
minnesregler, vilket han tydligen var mycket hemma i och intresse-
rad av.

ACC. N:R M. 10523: 28.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Karl Pettersson.

näst

Karl Pettersson är född i Nydala 1856. Han är den ^däldste
av mina meddelare och mycket road av att berätta. Han emigrerade
till Amerika i 20-årsåldern och var kreaturshanlane där. I 40-
årsåldern kom han tillbaka. Någon annan svensk trakt än Nydala
känner han inte till närmare. Genom att han ^{var baka}kon ifrån hemtrakten
~~i unga år~~ under en lång tid, har minnena från barndom och ungdom
troligen bevarats väl utan att blandas med senare. Han är sedan
sin återkomst till Sverige ägare av en gård i Hagshults s:n, en
grannsocken till Nydala, alldeles vid gränsen till sistnämnda
socken.

ACC. N:R M. 10523: 29.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Klas Pettersson.

Klas Pettersson är född i Nydala 1876. Han är en begåvad bonde, broder till Hedda Johansson(s.d.). Han lever nu på undantag och ser snarare ut som en pensionerad lärare e.d. Han är medlem av Sv. Missionsförbundet och ordf. i Habboarps missionsförsamling. Han är inte särskilt intresserad av gammalt men berättar gärna, vad han vet. För gamla seder och föreställningar har han ett godmodigt leende.

ACC. N:R M. 10523:30.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Tyra Pettersson.

Tyra Pettersson är född 1875, är ogift och förmögen och sköter med stor energi den ärvda gården. Hon är en duglig kvinna, medlem av Sv. Missionsförbundet och intresserad av "gammalt" i den mån hon har någon tid över för sådant, vilket inte är mycket. Hennes far var nämndeman och en mycket betrodd man i socknen. "Han kunde berätta om gammalt", säger dottern. Uppteckningarna efter henne återger mest, vad hon i sin tur kommer ihåg av faderns berättelser.

ACC. N:R M. 10523:3/.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Johan Svensson.

Johan Svensson är född 1888 i Nydala, är bonde och brukar
kar en av gårdarna i Steningaryd. Jag känner honom inte mycket,
men han skall vara en duglig man. Uppgiften om offerekarna i ha-
gen strax intill gården har han i sin tur fått från fadern, som
också brukade gården.

För uppteckning 10 523 gäller sekretess enligt SFS 1980:880, 7 kap. § 24
(Sekretess i högst 50 år) från och med 1936 01 01.
Enligt upptecknarens önskemål gäller det särskilt sidan 12.